

Vlaamse overheid

Arenbergstraat 9

1000 BRUSSEL

T 02 553 68 00

www.cjasm.vlaanderen.be

VERSLAG

FOCUSGROEP 1 – STELLING 3 – DE SECTOR SPEELT EEN CRUCIALE ROL BIJ WAT DE SNEL
VERANDERENDE MAATSCHAPPIJ (DE V-BOM) ZICH HERINNERT EN VERGEET

11/09/2015 – 2 gesprekstafels/sessies

Moderator en verslaggever: Wouter Brauns

De sector speelt een cruciale rol bij wat de snel veranderende maatschappij (de V-bom) zich herinnert en vergeet

Analyse twee sessies

De sector speelt een belangrijke rol bij het duiden van het verleden en van maatschappelijke ontwikkelingen. Die rol is niet neutraal, er wordt altijd geselecteerd. Er zijn heel verledens, je kan het verleden ook vertekenen.

De sterkte van de sector is dat ze de rol van mediator-moderator opneemt en meerstemmigheid en nuance kan verzekeren. Hier ligt een vorm van deontologie/erfgoedethiek aan ten grondslag, die evenwel niet geëxpliciteerd is, i.t.t. de professionele codes.

Door de aard van de sector is er een zekere traagheid-grondigheid in het omgaan met maatschappelijke ontwikkelingen. De sector is ten dele nog onvoorbereid en blind voor de enorme verandering die er aan komt. Dit betreft niet alleen de verkleuring, ook de vergrijzing en 'verjonging' (m.n. het veranderende omgaan met het verleden van de jeugd) zijn grote uitdagingen.

Het zelf actief omgaan met maatschappelijke ontwikkelingen blijft moeizaam verlopen. Het blijft te veel een witte sector voor een wit publiek. De sector zou ook sterker kunnen wegen op het maatschappelijke debat.

Tegelijkertijd mag je je hier niet krampachtig op fixeren en moet je dit integraal aanpakken, niet enkel verenigen tot acties voor specifieke doelgroepen.

Het actief inspelen op maatschappelijke veranderingen gebeurt vooral narratief en is vaak moeilijk te koppelen aan collecties. Deze acties worden daardoor soms eerder gezien als sociaal-cultureel werk dan als cultureel-erfgoedwerking, wat moeilijk ligt bij de subsidiërende overheid.

Aanbevelingen

Door zijn aard zal de sector in het omgaan met het verleden en maatschappelijke veranderingen vooral de rol spelen van mediator/moderator/ makelaar. Deze rol omvat meerdere zaken, o.m. het verzekeren van correctheid (o.m. historische kritiek), meerstemmigheid en representativiteit (ook 'donkere' verledens moeten aan bod komen).

De sector kan deze rol opnemen door een vorm van deontologie/erfgoedethiek, die nu reeds bestaat, maar meestal nog niet geëxpliciteerd is. Dit zou versterkt en verfijnd moeten worden, aanvullend aan de professionele codes.

De overheid moet organisaties ook de ruimte laten zelf een actieve rol te spelen/een standpunt in te nemen in het maatschappelijke debat, indien ze dat wensen.

Als het de bedoeling is dat de sector een maatschappelijke rol speelt, moet de overheid hiervoor voldoende ruimte voorzien, zowel inhoudelijk als financieel.

Nu staat het opnemen van een maatschappelijke rol te vaak op een gespannen voet met de decretaal toegekende rol. Inhoudelijk moet er voldoende flexibiliteit zijn om deze rol, die vaak minder aan collecties gebonden is, te kunnen opnemen. Dit kan door de maatschappelijke rol op te nemen als een afzonderlijke functie/rol in een geheel van functies/rollen, bv in een menu waaruit gekozen kan worden. Deze manier van werken zou de cross-sectorale samenwerking ook stimuleren en schotten helpen wegwerken.

Om te kunnen inspelen op de veranderende maatschappij is er behoefte aan aangepaste kaders en methodologieën. Dit vraagt ook competenties en profielen aanvullend aan de traditionele erfgoedprofielen.

Een losstaande aanbeveling is dat de overheid bepaalde inhoudelijke thema's op de agenda kan zetten (denk WOI), o.m. omdat ze een overzicht heeft over wat speelt in het gehele veld. Ze kan dit evenwel niet afdwingen en moet zowel financieel als inhoudelijk ruimte bieden om dit te realiseren. Ook in deze grote overschrijdende projecten moet de overheid de kritische rol van erfgoed vrijwaren

Sessie 1

Definitie:

- De deelnemers zijn het eens met de stelling. De sector speelt hierbij een rol, of zou die toch moeten spelen. De vraag is wel of dit nu goed aangepakt wordt.
- De maatschappij verandert zeer snel, het is moeilijk om op alle vlakken mee te zijn. Dit is ten dele ook eigen aan de traagheid van erfgoedprocessen.
- Men moet hier bewust mee omgaan, er is behoefte aan maatschappelijke ethiek, zoals er ook een beroepsethiek is.
- Ook het donkere verleden mag niet vergeten worden.
- Aansluiting bij maatschappelijke trends is vaak moeilijk als je vertrekt van de collectie, er ligt vaker nadruk op narratieve. Wat is band met transbron?

Voordelen en kansen:

- Bestaande professionele deontologie, vaak nog niet geëxpliciteerd
- Cultureel-erfgoedorganisaties treden op als mediators – moderatorrol: deontologie
- Rol als mediator/moderator: altijd meervoudig, verschillende verbindingen leggen, minder hiërarchisch dan voorheen
- Erfgoed kan herinneringen activeren, reflexiviteit bevorderen.
- De veranderende maatschappij zal ons overkomen en, is complex, maar is niet (alleen) bedreigend, zitten ook veel mogelijkheden in.

Mogelijke valkuilen:

- Onvoldoende regels m.b.t. bepalen wat waardevol genoeg is om te bewaren = normerende rol
- De richtinggevende rol van de sector is niet meer evident
- Sector is ten dele nog onvoorbereid en blind voor de enorme verandering die er aan komt.

Impact:

- Er worden altijd keuzes gemaakt. Er zijn heel verledeus, je kan het verleden ook vertekenen.
- De sector moet kritisch blijven, maar moet zich minder low profile opstellen m.b.t. deze punten.
- Bewuster werken aan een maatschappelijke deontologie – rol als actieve mediators
- Samenwerking met andere sectoren (bv onderwijs, welzijn) en cocreativiteit belonen
- Competentie verhogen om met diversiteit om te gaan.

Aanbevelingen:

- Impulsen geven om maatschappelijke ethiek (ethisch en kwalitatief kader) te expliciteren en te verfijnen ifv veranderende maatschappij
- Cross-sectorale samenwerking stimuleren (schotten wegnemen), bv door te werken met een menu met functies
- De overheid moet het opnemen van een maatschappelijke rol stimuleren door het op te nemen als een expliciete functie/rol

Sessie 2

Definitie.

- Iedereen is het met de stelling eens. De maatschappelijke veranderingen vormen een enorme uitdaging voor de sector. Dit betreft niet enkel de verkleuring, ook de vergrijzing én de verjonging zijn een uitdaging: volgens sommige aanwezigen heeft de jeugd steeds minder band met het verleden.
- De sector heeft een zekere traagheid, selectiviteit, grondigheid. Dit is onvermijdelijk. De vraag is hoe je keuzes maakt.

Kansen

- Sector is goed in duiden, bepaalt mee wat doorgegeven wordt.
- De sector heeft een rol te spelen in het activeren van de herinnering – geheugen.

Valkuilen

- Het duiden van de veranderende maatschappij lukt de sector wel, hier actief op inspelen veel minder. De sector is nog veel te veel gemaakt door een wit publiek voor een wit publiek.
- Wanneer actief op de veranderende maatschappij ingespeeld wordt, dreigt de opmerking dat het geen cultureel-erfgoedwerk meer is, maar sociaal-cultureel werk.
- Tegelijkertijd mag je hier niet krampachtig mee omgaan en moet je dit integraal aanpakken, niet verengen tot acties voor specifieke doelgroepen
- De sector kan ook sterker wegen op het maatschappelijke debat.

Impact

- De aanpak moet interdisciplinair zijn, niet enkel de klassieke erfgoedwerker betrekken. De sector beslist ook mee over het erfgoed van de toekomstige samenleving.
- De erfgoedsector representeert maar het topje van de maatschappelijke ijsberg, vraag is of je zaken boven water kan trekken.
- De sector kan bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen duiden, bv vluchtelingen in WOI, herinnering hieraan activeren. Elke organisatie kan dit voor zichzelf kiezen, er moet ruimte zijn voor flexibiliteit, organisaties niet te veel in hokjes steken.

Aanbevelingen

- De overheid kan bepaalde thema's op de agenda zetten, heeft meer overzicht over het gehele veld. Ze kan dit evenwel niet afdwingen (denk WOI) en moet zowel financieel als inhoudelijk ruimte bieden voor nieuwe werkingen.
- De overheid moet de kritische rol van erfgoed vrijwaren, ook in grote overschrijdende projecten. De overheid moet het opnemen van de maatschappelijke rol mogelijk maken.
- Sommige thema's lenen zich makkelijker voor een verbreding, maar hier zit je vaak op de grens van erfgoedwerking. Hiervoor moet voldoende flexibiliteit zijn.
- De sector hoeft zich niet te profileren, maar kan vooral optreden als makelaar, meer in aard van sector.
- Er is behoefte aan aangepaste kaders en methodologieën
- Ook moeilijke verledens mogen niet uit de weg gegaan worden.